

The external prerequisites for the formation of professional competence of future preschool education specialists include social, created by the system of public relations, and socio-psychological, which are created in the higher education institution. It is proved that by exercising their influence on the personality of the future specialist, external prerequisites are able to both optimize and inhibit the process of professional development. The role of such socio-psychological preconditions as the unity of the purpose of educational activity subjects' interaction, social and psychological climate of higher education institution and a student's academic group in providing easy adaptation and successful professional development of the future preschool education specialist in the new system of social relations is substantiated. It is emphasized that the process of acquisition of professional competence by students will be the most effective when taking into account both external and internal prerequisites of its formation.

Key words: formation of professional competence, future preschool education specialists, higher education institution, social prerequisites, socio-psychological prerequisites, personal-psychological prerequisites.

УДК 811.111 (075.8)

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.02>

Несін Ю. М.

АНАЛІЗ АНГЛОМОВНОГО ПІДРУЧНИКА “ПІДПРИЄМСТВО 4”

Метою статті є аналіз англomовного підручника “Підприємство 4” видавництва “Експрес Паблішінг” як ефективного засобу комунікації. Особлива увага приділяється відповідності змісту підручника його меті, доцільності використання вищезазначеної навчальної книги на практичних заняттях у вищих навчальних закладах. Підкреслюється методичний аспект навчальної книги; автор наголошує на позитивній ролі вихідних даних та вступу, підкреслюючи мету занять для здобувачів вищої освіти. Науковець розглядає використання найбільш поширених типів тестів, зокрема питально-відповідних вправ, перекладу, співвіднесення (зіставлення), доповнення, заповнення пробілів (пропусків), перекодування інформації, логічного перегрупування, виправлення, розподілу фраз по групах, множинного вибору, зіставлення (відрізнення подібностей і розходжень). Стаття засвідчує важливість функцій підручника, необхідність впровадження в освітній процес таких креативних завдань для здобувачів вищої освіти, як розроблення портфоліо, робота в групах, складання записів, діалогів, організація дискусій, презентацій, рольових ігор. Безперечні переваги підручника полягають у тому, що “Підприємство 4” повністю відповідає вимогам навчальної програми, у ньому простежується чіткість структуривання навчального матеріалу, присутні технічні засоби полегшення користування підручником, є наукова коректність змісту та повнота розкриття основних положень, використання сучасної загальноприйнятої наукової термінології. Вбачається практична спрямованість навчального матеріалу автентичного підручника, а також його зв'язок із життям. Навчальна книга дає можливість для забезпечення диференційованого підходу до навчання, змістове наповнення відповідає віковим особливостям здобувачів вищої освіти. Мова викладу лексичного та граматичного матеріалу підручника чітка й зрозуміла. У книзі простежується компаративістика (американо-англійський та британсько-англійський довідник). Мотивація навчальної діяльності здобувачів вищої освіти, розвиток інтересу до навчального предмета засобами, запропонованими в підручнику, свідчать про наявність завдань проблемно-пошукового характеру. Дидактична доцільність системи завдань, поданих у підручнику, його можливість для здійснення молоддю самостійної навчальної діяльності, логіка розміщення та використання ілюстративного матеріалу як самостійного або додаткового джерела інформації є вагомими бонусами “Підприємства 4”. Перевага навчальної книги полягає у її цілісності, компактності й динамічності. На основі ретельно розробленого підручника кожен лектор вищої школи може розробити власний мета-план та спрогнозувати мета-діяльність. Подібний вид діяльності педагога буде дуже корисним особисто для нього та для здобувачів вищої освіти. Стаття робить акцент на подальшому розвитку чотирьох умінь на заняттях з англійської мови, таких як аудіювання, говоріння, читання та письмо, на чотирьох компетенціях, а саме мовній, мовленнєвій, соціально-культурній та стратегічній (загальнонавчальній).

Ключові слова: англomовний підручник, засіб навчання, зміст, мета, частини, вищий навчальний заклад, таксономія.

На сучасному етапі становлення українського суспільства спостерігаються прояви інтересу освітян знайомитися й працювати з автентичними англomовними джерелами. Особливо це стосується педагогів, які викладають англійську мову у вищій школі. Саме тому одним із завдань сучасної вищої школи, на нашу переконливу думку, є створення умов для оволодіння фаховими компетентностями викладачів, які чітко усвідомлюють своє значення в суспільстві, вміють креативно здійснювати практичну діяльність, застосовують творчий підхід у роботі зі здобувачами вищої освіти, критично оцінюють власні досягнення й недоліки для того, щоб успішно професійно самореалізовуватися.

Велике значення в педагогіці має вміння освітян у вищих навчальних закладах плідно працювати, використовуючи у своїй роботі найновіші, найсучасніші підручники, посібники тощо. Процес написання підручників нового покоління для нової генерації потребує, без сумніву, врахування попереднього досвіду підручникотворення, виваженого всебічного аналізу наявних науково-теоретичних основ його конструювання й практичного застосування, наукових шляхів до розроблення навчальної книги. Ми логічно припускаємо,

що без виваженого переосмислення поліфункціональності та полівекторності підручника його аналіз буде безрезультатним.

Відомо, що висвітленню англomовних підручників присвячені роботи сучасних науковців України, які працюють в цьому напрямі, таких як Н. В. Андрійчук, Т. О. Бровченко, Г. П. Буцан, А. С. Гембарук, В. А. Дмитренко, В. Ф. Дороз, А. К. Корсаков, О. Ю. Кузнецова, К. О. Олександренко, В. Г. Рогожа, А. М. Самойленко, І. А. Ткаля, С. О. Царьова, Л. О. Чулкова. Вони ретельно аналізують їх, небезпідставно висвітлюють здобутки англomовних авторів, водночас звертаючи увагу на окремі застарілі підходи до написання сучасної навчальної літератури.

Англomовні дослідники й дослідниці Х. Аллен, Дж. Годуїн, У. Кепел, К. Кеппер, С. Макуїн, М. Рейллі, Р. Річі, С. Сіббай, А. Сілвер, Л. Стратт, П. Холл небезуспішно намагаються всебічно аналізувати свої підручники й посібники, приділяючи увагу гносеологічній та акмеологічній складовим частинам.

Оскільки аналіз автентичних англomовних підручників з боку українських науковців, на наш погляд, не дуже розвинутий, ми намагатимемося об'єктивно й неупереджено висвітлити позитивні сторони навчальної книги "Підприємство 4", за допомогою якої можуть навчатися здобувачі вищої освіти, розвиваючи мовні, мовленнєві, соціокультурні та стратегічні компетенції.

Мета статті полягає у здійсненні всебічного аналізу англomовного підручника "Підприємство 4" видавництва "Експрес Паблішінг" як ефективного засобу комунікації.

Підручник "Підприємство 4" видавництва "Експрес Паблішінг" є результатом колективної спільної праці низки англomовних науковців, серед яких ми відзначимо таких, як В. Еванс та Дж. Дулі. Навчальна книга, вперше надрукована наприкінці ХХ сторіччя (1997 р.), перевидавалася декілька разів (востаннє у 2019 р.), розрахована на остаточний рівень А1 та має теоретичне й практичне спрямування. Вона складається зі змісту, знайомства з помічниками авторів (їх налічується 14 осіб), вступу, чотирьох модулів (12 розділів) та американо-англійського й британсько-англійського довідника. Все це допомагає швидше зорієнтуватися у підручнику. Так, у змісті розписані модулі й назви розділів, а вступ чітко окреслює рівень (А1), містить інформацію про чотири види діяльності, такі як аудіювання, говоріння, читання, письмо плюс граматики, пропонує самооцінку знань. Навчальна книга як освітнє джерело розрахована на широке коло людей: її можуть із користю для себе використовувати навіть просунуті учні старших класів, а також учителі, викладачі, здобувачі вищої освіти, особи, що прагнуть самовдосконалення. Завдання в підручнику йдуть в контексті до загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання [4]. Всі без винятку частини англomовного підручника містять різноманітну корисну інформацію щодо життя молоді в різних країнах світу.

Нами приділяється особлива увага відповідності змісту навчальної книги її меті, доцільності використання вищезазначеного підручника на практичних заняттях з англійської мови у вищих навчальних закладах. В цьому аспекті контент "Підприємства 4" повністю відповідає нормативним положенням, враховує вікові особливості й попередню підготовку здобувачів вищої освіти. Загальна характеристика викладу лексичного й граматичного навчального матеріалу, тексти та вправи свідчать про науковий підхід до написання вищезазначеного підручника. Головна перевага навчальної книги видавництва "Експрес Паблішінг", його авторок полягає у високій інформаційній насиченості, спрямованості навчального матеріалу на формування науково-теоретичного мислення, мотивації навчання, розширенні світоглядних позицій. Навчальний матеріал містить інноваційні педагогічні технології, виклад лексичного й граматичного матеріалу доступний, логічний, доречний, скоординований та збалансований. Заслуговує на прискіпливу увагу й окрему подяку оптимальність розподілу матеріалу відповідно до норм навчального часу (12 розділів на 120 годин). Великим бонусом є відповідність підручника принципам наступності, циклічності, логічної послідовності; він органічно поєднується з попередніми трьома виданнями. Якість та доцільність ілюстративного матеріалу (таблиці, малюнки, фотознімки, репродукції картин, колажі, шаржі) допомагають легше засвоїти навчальний матеріал [7]. Для посилення емоційного впливу навчальних текстів у підручнику "Підприємство 4" використовуються засоби виразності й образності англійської мови.

Аналізуючи англomовний автентичний підручник, звертаємо увагу на методичні аспекти, а саме відповідність системи питань, завдань, вправ вимогам сучасної вищої освіти. Навчальна книга англomовного видавництва має завдання різного ступеня складності. Заслуговують на відзначення різноманітність та оригінальність завдань, суцільна спрямованість навчальної книги на розвиток логічного мислення, творчих здібностей, пізнавальної активності здобувачів вищої освіти. Добірка різнобічного ілюстративного матеріалу надає нам право впевнено сказати про методичну цінність підручника [6].

Щодо поліграфічного виконання книги "Підприємство 4", то воно на високому рівні: якість естетичного оформлення, спрямованість на розвиток естетичного смаку, дотримання гігієнічних, поліграфічних вимог (шрифт, формат, вага, ламінація) свідчать про професійний підхід англomовних авторів до створення навчальної книги. Все це полегшує сприйняття навчального матеріалу вищезазначеного підручника, психологічно розвантажує молодь [3].

Навчальна книга розрахована на практичну роботу, а найбільш вдалі вправи пов'язані з креативною роботою здобувачів вищої освіти, а саме з постановою власної мети й шляхів її досягнення, чисельними

викликами, що можуть з'явитися у реальному житті. Авторки підручника доречно використовують найбільш поширені типи тестів, серед яких слід назвати питально-відповідні тести, тести на переклад, співвіднесення (зіставлення), доповнення, заповнення пробілів (пропусків), перекодування інформації, логічне перегрупування, виправлення, розподіл фраз по групах, множинний вибір, зіставлення (відрізнення подібностей і розходжень), правильні/неправильні твердження, складання списку (рахування об'єктів), опитування, відновлення пробілів (пропусків), конспектування (складання коротких записів). Крім того, авторки підручника пропонують скласти власні проекти з опорою на зразки.

“Підприємство 4” містить основи наукових знань з навчальної дисципліни, матеріал викладено згідно з метою навчання, визначеними програмою і вимогами дидактики. У навчальному процесі книга послідовно й успішно виконує такі функції:

- 1) освітня, що полягає в забезпеченні процесу засвоєння здобувачами вищої освіти певного обсягу систематизованих знань, у формуванні в них пізнавальних умінь;
- 2) розвивальна, що сприяє розвитку інтелекту серед здобувачів вищої освіти, їх перцептивних, розумових, мовних, мовленнєвих, сугестивних та інших здібностей;
- 3) управлінська, яка надихає на програмування певного типу навчання, його методів, форм і засобів, способів застосування знань у різних ситуаціях;
- 4) науково-дослідницька, яка спонукає молодь до самостійного вирішення проблем, навчає методам наукових пошуків.

Забезпечуючи цілковиту науковість змісту матеріалу, книга доступна, зрозуміла, має чіткі формулювання, підходи, правила, закони, ідеї. Найважливіший матеріал проілюстрований, він відповідним чином структурований, налаштований на всебічне вивчення лексичного й граматичного матеріалу. Велика перевага англomовного підручника полягає в тому, що в ньому чітко виокремлюється індивідуальний підхід до вивчення тем, а це є пріоритетним сьогодні. Рівень завдань і вправ у підручнику різний, що говорить про продуманість та виваженість підходу його авторок. Слід також додати беззаперечну інноватику цієї навчальної книги, використання найновіших, найсучасніших досліджень, технічних установок, методик, технологій, що сприяє засвоєнню матеріалу аудиторією [5].

Водночас англomовний підручник, на наше переконання, містить таку невелику низку недоліків:

- відсутність будь-яких мап і схем;
- відсутність триалогів та полілогів;
- мала кількість вправ, спрямованих на розвиток уяви.

Отже, на основі здійснення аналізу англomовного підручника “Підприємство 4” як корисного засобу спілкування можна сформулювати такі висновки, закономірності й тенденції:

- навчання здобувачів вищої освіти з використанням вищезазначеної навчальної книги корисне, адже воно базується на впровадженні досвіду найкращих традицій європейської, а саме англomовної, системи освіти, яка має провідне значення;
- використання новітньої методології викладання англійської мови у вищих навчальних закладах успішно здійснюється засобами книги;
- залучення підручника як цілком автентичного з притаманними рисами англomовності є міцним підмурівком для подальшого опанування іноземною мовою;
- опрацювання підручника людьми, що навчаються, дає переваги під час тестування, отримання сертифікатів, працевлаштування, професійного спілкування з носіями мови;
- дедуктивний, індуктивний та традуктивний методи є основними у підручнику, що сприяють подальшій реалізації мовних і мовленнєвих компетенцій здобувачів вищої освіти;
- наявність основних тестових завдань дає змогу молодим людям бути обізнаними, гнучкими й мобільними, вибрати оптимальні шляхи вирішення особистих та професійних проблем.

Як ефективний засіб комунікації підручник “Підприємство” виправдовує себе, оскільки допомагає педагогу реалізувати такі функції:

- термінальна, або функція-мета (пов'язана зі стратегічними напрямками педагогічної діяльності);
- тактична, або функція-засіб (що сприяє успішній реалізації стратегій, обслуговує всю сукупність стратегічних функцій);
- операційна, або функція-прийом (обслуговує кілька багатовекторних функцій, хоча в певних межах вона може бути пов'язана з тією чи іншою педагогічною стратегією або тактикою).

Ми цілком поділяємо точку зору науковця Н. П. Волкової, яка вважає, що до термінальної функції належать навчальна, виховна, розвивальна, функції життєзабезпечення та соціалізації; до тактичної – інформативна, експресивна, смислоутворювальна, діагностична, індивідуалізаційна, спонукальна, прогностична, культурологічна, психотерапевтична, рекреаційна; до операційної – функції вимірювання та оцінювання, самоствердження та формоутворень, методична, управлінська, координаційна [1].

Перевага навчальної книги “Підприємство 4” полягає у її цілісності, компактності й динаміці. Ми погоджуємося з думкою дослідниці І. М. Дичківської про те, що на основі ретельно розробленого підручника педагог вищої школи може розробити власний мета-план та спрогнозувати мета-діяльність. Такий вид діяльності викладача буде дуже корисним особисто для нього та здобувачів вищої освіти [2].

Крім того, в автентичному підручнику видавництва “Експрес Паблішінг” простежується таксономійний (системний) підхід до досягнення цілей навчання: спосіб класифікації, згідно з яким мета формується на кількох рівнях, причому кожний наступний рівень пов’язаний з послідовною деталізацією і конкретизацією цілей попереднього. Розглядаючи педагогічну таксономію як побудову чіткої системи педагогічних цілей, всередині якої виокремлені їх категорії та послідовні рівні, ми спостерігаємо чітку ієрархію. На шпальтах підручника таксономія цілей навчання в афективній сфері проявляється визначенням можливого ставлення здобувачів вищої освіти до освітнього процесу. Як відомо, до рівнів цілей навчання в афективній сфері належать сприйняття, інтерес, адаптація, оцінювання, організація системи цінностей.

Проводячи всебічний аналіз “Підприємства 4”, виокремлюємо присутність таксономії цілей навчання в когнітивній сфері, а саме визначення можливих способів і форм пізнавальної діяльності молоді. Серед них слід зазначити такі поняття, як “знання”, “розуміння”, “застосування”, “аналіз”, “синтез”, “оцінювання”. На нашу думку, є сенс додати той факт, що англomовний підручник містить таксономію цілей навчання в психомоторній сфері: визначення рівнів самостійної діяльності того, хто навчається, в результаті процесу навчання. Рівнями цілей навчання в психомоторній сфері є сприйняття, предметна діяльність, управління діяльністю, координація діяльності й комплексна діяльність.

Висновки. Підсумовуючи, ми доходимо висновків, що питання використання англomовних автентичних підручників на заняттях у системі вищої школи є сьогодні надзвичайно актуальним. Робота в просторі освітнього середовища потребує від сучасного викладача англійської мови сформованої інформаційно-комунікаційної компетентності, уміння використовувати, виокремлювати й коригувати дидактичний потенціал підручника. На основі системного і концептуального аналізу наукової літератури нами визначено, що англomовний підручник видавництва “Експрес Паблішінг” має високий професійний рівень, він є ефективним засобом комунікації. Розроблена структура підручника характеризується системністю, врахуванням чотирьох складових частин іноземної, відповідно, англійської мови (аудіювання, говоріння, читання, письмо) й чотирьох компетенцій, а саме мовної, мовленнєвої, соціально-культурної та стратегічної (загальнонавчальної).

Постійна, цілеспрямована робота з будь-яким підручником, посібником тощо зазвичай вимагає багато часу. Не винятком є вищезазначена навчальна книга. Від викладача-педагога, рівня його професійної майстерності залежить якість процесу викладання англійської мови. Успішна робота з підручником для молоді є запорукою успішної організації самостійної роботи з друкованим матеріалом, що дає змогу глибоко осмислити навчальний матеріал, закріпити його, виявити самостійність у навчанні.

Завдяки підручнику можна розробити портфоліо для здобувачів вищої освіти, організувати роботу в групах, скласти монологи, діалоги, триалоги, полілоги, провести дискусії, презентації, рольові ігри. Засобами найсучаснішої інформації, вміщеної у підручнику, викладачі й молодь підвищують власний кругозір, набувають теоретичних знань та практичних умінь та навичок. Ми не будемо зупинятися на досягнутому, й наші подальші дослідження будуть спрямовані на висвітлення інших провідних англomовних підручників.

Використана література:

1. Волкова Н. П. Педагогіка : навчальний посібник. 3-тє вид., стер. Київ : Академвидав, 2009. 616 с.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навчальний посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
3. Дьяченко М. В., Кандыбович Л. О. Психология высшей школы. Минск : изд-во БГУ им. В. Ленина, 2004. 383 с.
4. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
5. Нечаев В. С. Социология образования. Москва : Наука, 2005. 54 с.
6. Фіцула М. В. Педагогіка. 2-ге вид., випр. і доп. Київ : Академвидав, 2007. 560 с.
7. Evans V., Dooley J. Enterprise 4. Coursebook. Intermediate level. Express Publishing, 2019. 198 p.

References:

1. Volkova, N. P. (2009). *Pedahohika: navchalnyi posibnyk [Pedagogy: textbook]* (3rd ed., ster.). Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
2. Dychkivska, I. M. (2004). *Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii: navchalnyi posibnyk [Innovative pedagogical technologies: textbook]*. Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
3. D'jachenko, M. V., Kandybovich, L. O. (2004). *Psihologija vysšej shkoly [Psychology of higher school]*. Minsk: Izd-vo BGU im. Lenina [in Russian].
4. Nikolaieva, S. Iu. (Eds.). (2003). *Zahalnoieuropejski Rekomendatsii z movnoi osvity: vyvchennia, vykladannia, otsiniuvannia [Common European framework of reference for language: learning, teaching and assessment]*. Kyiv: Lenvit [in Ukrainian].
5. Nechaev, V. S. (2005). *Sociologija obrazovannia [Sociology of education]* Moskva: Nauka [in Russian].
6. Fitsula, M. V. (2007). *Pedahohika [Pedagogy]* (2nd ed., rev.). Kyiv: Akademvydav [in Ukrainian].
7. Evans, V., Dooley J. (2019) *Enterprise 4. [Enterprise 4. Intermediate level. Coursebook]*. Express Publishing [in English].

Nesin Yu. M. Analysis of English speaking textbook “Enterprise 4”

Purpose. Purpose is analysis of the English-speaking textbook “Enterprise 4” of a publishing house “Express Publishing” as an effective means of communication. Special attention is paid to the correspondence of content of textbook to its aim, expediency of using of the mentioned teaching book at practical sessions at higher educational institutions. **Methods.** It is stressed methodical aspect of teaching book; the author emphasizes a positive role of data and introduction, underlining the aim of ses-

sions for seekers of higher education. Search of a scientist examines the usage of the most spread types of tests: asking-answering questions, translation, matching, completing, gap-filling, information transfer, recording, correction, paragraphing, multiple choice, finding differences (similarities) and soon. **Results.** The article underlines the importance of functions of textbook, necessity of inculcation into educational process of such creative tasks for seekers of higher education as working out portfolios, work in groups, making notes, making up dialogues, organization of discussions, presentations, and role-plays. Unquestionable advantages of the "Enterprise 4" textbook are: complete compatibility to the requirements of the teaching programs, prominent clarity of the material structuring, availability of technical support of the teaching book user, visible scientific correctness in the contents and completeness in the main theses revealing, utilization of up-to-date and generally accepted scientific terms. Practical intention of the lexical and the grammar material, its interactions with life is transparent. The textbook shows the ways to the differential approach to teaching of a new material and its contents is in accord with age characteristics of the higher education seekers. The language of the mentioned material is clear and simple. The book is retraced comparative component (American English – British English guide). Motivation of the youth's learning activities raise the interest to the subject with methods proposed in the textbook shows the presence of problematic-searching tasks. Didactic adequacy of the tasks system in the textbook, its capacity to facilitate independent activities for the youth, and the logic of the illustrative material layout and use are considerable advantages of the textbook as both a stand-alone and an additional information source. **Conclusions.** This article accents on further development of the four skills at the lessons of English language – listening, speaking, reading and writing, and on four competences – language, linguistic, social-cultural and strategic (general teaching) ones.

Key words: English speaking textbook, means of teaching, content, purpose, parts, higher educational institution, taxonomy.

УДК 37.014.3+37.012.5

DOI <https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series5.2021.79.2.03>

Никоненко Н. В.

ПРОФЕСІЙНЕ ПОРТФОЛІО ВЧИТЕЛЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ: ПРИЗНАЧЕННЯ ТА СТРУКТУРНІ КОМПОНЕНТИ

Електронне портфоліо стало однією з вимог проходження сертифікації і викликом для українських освітян. Однак затверджений формат документу (анкета з тридцятьма твердженнями та опис проведеного відкритого уроку) на належному рівні не відповідає ключовим принципам створення ефективного портфоліо. У статті аргументується необхідність кардинального оновлення методики укладання портфоліо, перегляду його ролі у професійному становленні фахівця та внесення змін до нормативно-правового забезпечення сертифікації вчителів відповідно до загальноновизнаної філософії портфоліо.

На основі аналізу досвіду укладання різних типів портфоліо в країнах Європи, у США та в Україні зроблено детальний опис авторського професійного портфоліо вчителя спеціальної освіти (2018), який за аналогією до структури європейського мовного портфоліо складається із трьох розділів. Побудований на основі компетентнісного підходу, розділ "Професійний паспорт" виступає платформою, на якій педагог інформує про рівень оволодіння професійними вміннями, набутими у формальній та неформальній освіті, а також досвід професійної діяльності та володіння іноземною мовою. Розподіл професійних умінь за рівнями дозволяє використовувати портфоліо протягом всієї кар'єри за фахом. Розділ "Професійна Біографія" забезпечує можливості для визначення стратегій планування та організації своєї навчально-пізнавальної діяльності й оцінювання її ефективності. Докази професійного становлення, оволодіння професійними вміннями та здобуття освітніх рівнів слід демонструвати в розділі "Досє".

Портфоліо вчителя спеціальної освіти розроблено з урахуванням специфіки взаємодії з учнями з особливими освітніми потребами, відповідно до умов політики розширення інклюзивного навчання у всіх закладах освіти, а також повністю відповідає філософії укладання портфоліо, тому його використання рекомендоване для вчителів загальної освіти, для вчителів інклюзивного навчання, а також для майбутніх освітян.

Ключові слова: портфоліо вчителя спеціальної освіти, портфоліо вчителя, сертифікація педагогічних працівників, підготовка вчителів спеціальної освіти, спеціальна освіта, порівняльна педагогіка, професійне становлення педагогів, навчання впродовж усього життя, рефлексія.

Сертифікація практикуючих педагогів, запроваджена Положенням про сертифікацію педагогічних працівників [4], надає українським освітянам чимало привілеїв, здатних заохотити освітян. Відповідно до п. 40 зазначеного Положення, успішне проходження сертифікації зараховується як проходження атестації з присвоєнням його учаснику наступної кваліфікаційної категорії або підтвердження наявної вищої категорії, а також є підставою для отримання права на щомісячну доплату до посадового окладу. Однією з обов'язкових умов сертифікації в Положенні визначено наявність електронного портфоліо (е-портфоліо) – "сформовану учасником сертифікації в електронному вигляді добірку матеріалів, що свідчить про його педагогічну майстерність з формування в учнів ключових компетентностей і вмінь" [4, п. 2].

У "Методичних рекомендаціях щодо створення, змісту та завантаження е-портфоліо", затверджених наказом Міністерства освіти і науки України [2], зазначено, що е-портфоліо складається із заповненої анкети самооцінювання, форма якої ухвалена Державною службою якості освіти [6], та опису навчального заняття,